वर्ष ११ अंक २ मासिक माघ/फागुन February, 2008

सञ्चारिका समूह/नेपाल

महादेवको होइन, देशको चिन्तन गरौं — zflGt aGbgf kf}8]n

लोग्ने पाउन ब्रत !

काम गर, ज्यालाचाहिँ दिन्न — dfof uf}td

बिनापारिश्रमिक काम

यौन दुर्व्यवहार : कारबाही हुन्न — a;GtL af:tf]nf

विद्यालयमा पनि सुरक्षित छैनन् किशोरी

किन फस्टाएनन् महिलाका ल फर्म ? — /]vfs';'d /]UdL

'नानी' होइन वकिल सा'ब भन्ने बेला भएन र ?

गर्भपतन : कानुन एउटा व्यवहार अर्कै — odsnf kf08]o

घरमै गर्भपतन

शान्ति सम्झौताले पनि जोगाएन ज्यान — ; nf]hf bfxfn

मधेस आन्दोलनले ल्याएको पीडा

ध्यान र योगले बढायो आत्मविश्वास — l:dtf clwsf/L

सङ्ख्या बढ्दैछ चर्चमा

महादेवको होइन, देशको चिन्तन गरौं

"ofVo klt kfpg a|t a:g] h:tf]xf]Fp7bf] :j:yfgL syfk|t kf]9 dlxnf dfq}xf]Dg, o'jf dlxnfdf klg plQs} rfv b]lvG5 . t/, syfdf dlxnfdfly ul/Psf]xb};Ddsf] ckdfg / pk]ffaf/]pgLx¿ uDeL/ 5}gg\.

zflG t aGbgf kf}8]h

DofUbL/ हिन्दूहरू माघ महिनालाई विशेष रूपमा हेर्छन् । घरलाई लिपपोत गर्छन् । पूजाकोठा लिपपोत र सिंगारपटार गर्छन् । केटाकेटी पनि फुरुङ्ग परेका हुन्छन् । उनीहरूमा उत्सुकता र कौतुहलता भरिएको हुन्छ । मानौं कुनै महत्वपूर्ण पर्व आएजस्तो ।

तपाईंलाई लागेको होला लगनको महिना भएर पो हो कि ? त्यस हिसाबले पनि माघ महिना महत्वपूर्ण होला । त्यत्ति नै कारण त होइन । त्यो के भने यो स्वस्थानीको ब्रत बस्ने महिना हो । यो महिनामा प्रत्येक साँझ स्वस्थानीको कथा सुन्ने र पूजा गर्ने गरिन्छ । आजको अध्यायमा के सुन्न पाइने हो ? के प्रसाद खान पाइने हो ? यस्तै जिज्ञासा केटाकेटीमा देखिएको हुन्छ ।

स्वस्थानीको ब्रत पौष शुक्ल पूर्णिमाको दिनदेखि सुरु हुन्छ । माघ शुक्ल पूर्णिमासम्म हरेक साँझ स्वस्थानीको कथा सुन्ने गरिन्छ । जामुनाखर्क उमाविका नेपाली शिक्षक रामप्रसाद सुवेदी भन्छन्, 'स्वस्थानीको कथाले मानिसलाई आफ्नो मर्यादामा रहने पाठ सिकाउँछ ।' 'स्व' र 'स्थान' शब्दहरूको मिलनबाट स्वस्थानी शब्द बनेको सुवेदी बताउँछन् । कथाको हरेक अध्यायमा आफ्नो मर्यादा नाघ्न खोज्नेले दुःख पाएको देखाएर मानिसलाई नैतिकताको पाठ सिकाउन खोजिएको सुवेदीको तर्क छ ।

धौलागिरी एफएमको 'धार्मिक अनुष्ठान' कार्यक्रमका सञ्चालक मोहनराज शर्मा पनि कथाले मानिसलाई मर्यादित हुन सिकाएको बताउँछन् । शर्मा भन्छन्, 'अदृश्य शक्तिप्रतिको झुकावले मानिसलाई आफ्नो दायरामा ल्याउँछ ।'

स्वस्थानीजस्ता धार्मिक कथाले मानिसलाई नैतिकताको पाठ त सिकाउँछन् नै समाजमा अराजकता रोक्न योगदान पनि गर्छन् । नारीवादी लेखिका लक्ष्मी पौडेल भन्छिन्, 'तर यी कथामा महिलाको स्थान कस्तो छ भन्नेतिर कसैको ध्यान गएको छैन ।' स्वस्थानी कथाको प्रत्येक अध्यायमा महिलाको अपमानबाहेक लक्ष्मीले केही भेटिनन् । भन्छिन्, 'आफ्नै अवमूल्यन गरिएको कथा हामी बढो भक्तिभावले सुन्छौं ।'

syfsf x/]s dlxnf kfqsf]cj:yf p:t}5 . syfdf :qLsf]Psdfq wg ;ltTj xf]eGg]b]vfOPsf]5 . j[Gbf anfTs[t eP/ ckljq aGg klug\. t/, lji0fnfO{s;}n]bf]ifL eg]g . syfdf dxfb]jn]kfj{tLnfO{sltk6s 5n u/]To;sf]s'/}gu/f}+ aaf cfdfsf]cf1f dfGgkg]{eP/ g} uf]dfn]&) jif{a9f]nfO{ >Ldfg\dfGgk=of].

सतिदेवी पति महादेवको अपमान सुन्न नसकी आगोमा हाम फालिन् । पार्वती महादेवप्रति पूरापूर समर्पित बनिन् । सातवर्षे गोमा सत्तरीवर्षे बूढोसँग बिहे गर्न बाध्य बनिन् । पतिब्रता वृन्दालाई विष्णुले कपटपूर्ण ढङ्गले संभोग गरे । सतिदेवी, गोमा, पार्वती र वृन्दा त उदाहरण पात्र मात्र हुन् । लेखिका लक्ष्मी भन्छिन्, 'कथाका हरेक महिला पात्रको अवस्था उस्तै छ ।' कथामा स्त्रीको एकमात्र धन सतित्व हो भन्ने देखाइएको छ । वृन्दा बलात्कृत भएर अपवित्र बन्न पुगिन् । तर, विष्णुलाई कसैले दोषी भनेन । कथामा महादेवले पार्वतीलाई कतिपटक छल गरे, त्यसको कुरै नगरौं । बुबाआमाको आज्ञा मान्नुपर्ने भएर नै गोमाले ७० वर्षे बूढोलाई श्रीमान् मान्नुपर्‍यो । महिलालाई स्वतन्त्र मानवको रूपमा हेरिएको प्रसङ्ग कथामा कतै भेटिँदैन । लक्ष्मी भन्छिन्, 'पुरुषले भोग गर्ने वस्तुको रूपमा मात्र महिलाको उपस्थिति गराइएको छ ।'

:j:yfgL a|tk|t lszf]/Lx¿sf]a9bf] rfv b]v]/ sjloqL kljqf a9f 5Ss k/]sL l5g\. kljqf elG5g\…jif{gL of] syf ;lg;Sbf klg syfleqsf] dlxnfsf]l:ylt pgLx¿n]lsg yfxf gkfPsf xf]nfg\<// ;Lk / Ifdtf ljsf; ug{];dodf dxfb]j / lji0f'sf sk6 / 5nsf]elQmefjn] lrGtg u/]sf]kljqfnfO{dg k/]sf]5}g .

कथाले महिलालाई श्रीमान्को भक्ति गर्न सिकाएको छ । श्रीमान् जतिसुकै दुराचारी होस् ऊ सदा पुज्य हुन्छ । आफूभन्दा १० गुणा बढी उमेर भएको लोग्नेका लागि गोमाले जीवन समर्पित गरिन् । सबै रहर त्यागेर बाल्यावस्थामै विधवा बनेर जीवन कटाइन् । लक्ष्मी भन्छिन्, 'बालविवाह, अनमेलविवाह, पारिवारिक अनमेललाई यसले प्रोत्साहन दिएको छ ।' निरन्तर यो कथा सुन्ने केटीहरूमा महिला पुरुषभन्दा सधैं तल हुन्छन् भन्ने मनोवैज्ञानिक असर पर्ने लक्ष्मी बताउँछिन् ।

स्वस्थानीको ब्रत बस्ने र पूजा गर्ने पनि धेरैजसो महिला नै हुन्छन् । विवाह भएकाको त कुरै छोडौं, विवाह नभएका केटीहरू पनि उत्तिकै चाख दिएर यो ब्रत बस्छन् । हिमालयकी छोरी पार्वतीले महादेव पति पाऊँ भनी यो ब्रत गरेकीले महादेव पति पाएको कुरा कथामै व्याख्या गरिएको छ । यसपालि पन्ध्रवर्षे जुना रेग्मी पनि यो ब्रत बसेकी छिन् । उता बीए पढ्ने बाग्लुङकी गीता शर्मा पनि यो ब्रत बस्न थालेको तीन वर्ष भयो । म्याग्दी बहुमुखी क्याम्पसमा बीए, बीएड, बीबीएस तहका १५ छात्रा यो ब्रत बसेका छन् ।

नेवारी समुदायको बाहुल्य भएको बेनीबजारमा पनि यतिबेला स्वस्थानीको ब्रत नबसेका किशोरी भेट्टाउन गाह्रो पर्छ । उनीहरू दिनभर भोकै बसेर महादेवको पूजा गर्छन् । साँझमा स्वस्थानी ब्रतकथा सुन्छन् । शिव–पार्वतीको पूजा गर्छन् । ब्रतअवधिभर एकछाक मात्र खान्छन् ।

स्वस्थानी ब्रतप्रति किशोरीहरूको बढ्दो चाख देखेर कवयित्री पवित्रा बुढा छक्क परेकी छिन् । पवित्रा भन्छिन्, 'वर्षेनी यो कथा सुनिसक्दा पनि कथाभित्रको महिलाको स्थिति उनीहरूले किन थाहा नपाएका होलान् ?' सीप र क्षमता विकास गर्ने समयमा महादेव र विष्णुका कपट र छलको भक्तिभावले चिन्तन गरेको पवित्रालाई मन परेको छैन ।

'घर-घरमा स्वस्थानीको ब्रत बस्ने र कथा सुन्ने कुरा त छँदैछ । धेरै एफएम रेडियो तथा रेडियो नेपालबाट पनि स्वस्थानीको कथा प्रसारण गरिएको पाइन्छ । यसरी हेर्दा स्वस्थानी कथाको लोकप्रियता झन्झन् बढ्दो छ । बढ्दो लोकप्रियतासँगै कथाले कतै लैङ्गिक समानताको पाटोमा धक्का दिएको त छैन ? सञ्चारकर्मी रेणुका जीसी मिडियाबाट यस्ता कथा प्रसारण गर्न नहुने बताउँछिन् । भन्छिन्, 'बरु मिडियाले कथाभित्रका लैङ्गिक असमानताको पाटोलाई बाहिर ल्याउनुपर्छ ।'

स्वस्थानीको ब्रत गर्दैमा योग्य पति पाउने आशा गर्नु हाँसोलाग्दो कुरा भएको तर्क पवित्राको छ । योग्य पत्नी पाऊँ भनेर ब्रत गर्ने पुरुष हुँदैनन् । पवित्रा भन्छिन्, 'व्यक्तित्व विकास गर्ने समयमा महादेवको ब्रत गर्न थालेपछि प्रगति गर्ने कहिले ?' महिला पछि पर्नुका धेरै कारणमध्ये यो पनि एउटा कारण भएको पवित्रा बताउँछिन् । भन्छिन्, 'महादेवको चिन्तनमा समय खर्चनुभन्दा देश, राजनीति, संविधानसभा र महिला नेतृत्वबारे सोचिदिए कति राम्रो हुँदो हो ।'

सञ्चारिका लेखमाला/सञ्चारिका समूह

काम गर, ज्यालाचाहिँ दिन्न

:jf:Yo ;]jfdf ofu[ubfg lbO/x]sf]Ps nfvsf]hgzlQm clxn]ylst 5 . :jf:Yo :jod\;]jsf ;lgtf e[/f0{elG5g\...h;/L l8h]hlagf uf8L u8bg, kfgLlagf 3[rNbg To: t}u/L xfdL klg lagfkfl/>lds sfd ug{;Sbg}f]Ú

dfof uf}td

a6jn/ उहिले सरकारी कामका लागि भनेर जमिन्दार र बिर्तावालहरूले रैतीलाई बिनाज्याला काममा लगाउँथे । यस्तो चलनलाई झारा/बेठबेगार भनिन्थ्यो । २००७ सालपछि झारा/बेठबेगार प्रथाको अन्त्य भयो । तर, स्वास्थ्य मन्त्रालयले सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम्सेविकालाई अहिले पनि बिनाज्याला काममा जोतिरहेको छ, त्यो पनि एक-दुई दिन होइन, १६ वर्षसम्म ।

भिटामिन ए खुवाउनुपर्‍यो, स्वास्थ्य स्वयम्सेविका नभइकन हुँदैन । छिमेकीको बच्चा बिरामी हुँदा स्वास्थ्य स्वयम्सेविका दौडेर नपुगी हुँदैन । बच्चालाई झाडापखाला लाग्दा, ज्वरो आउँदा छिमेकीले झारफुक गराउने चलन भएका ठाउँमा स्वास्थ्य स्वयम्सेविका पुगेर बिरामीलाई स्वास्थ्य संस्थामा नपठाई हुँदैन । तर, उनीहरूले यी काम गरेबापत तलब भने पाउँदैनन् । 'गाउँमा मानिस बिरामी पर्दा सबैभन्दा पहिले स्वास्थ्य स्वयम्सेविकालाई गुहार्छन् । हामीले रातबिहान नभनी जुनसुकै बेला खटिनुपर्छ । तर, भिटामिन ए र पोलियो थोपा खुवाएका दिनको नाम मात्रको भत्ताबाहेक अरू काम गर्दा पैसा पाइँदैन,' उदयपुरकी रामेश्वरी चौधरी भन्छिन् ।

भिटामिन ए र पोलियो थोपा खुवाएका दिन उनीहरूले सय रुपैयाँ पारिश्रमिक पाउँछन् । यसमा पनि १५ प्रतिशत आयकर काटिँदा ८५ रुपैयाँ मात्र पाउँछन् । वर्षमा भिटामिन ए दुई दिन र पोलियो थोपा चार दिन खुवाइन्छ । त्यसबाट उनीहरूले वर्षमा पाँच सय १० रुपैयाँ मात्र कमाउँछन् । यसरी बिनापारिश्रमिक काम गर्न बाध्य स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरू कति छन् भन्ने विषयमा विवाद छ । स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरूले आफूहरूको सङ्ख्या एक लाखको हाराहारीमा रहेको दाबी गरेका छन् तर स्वास्थ्य मन्त्रालयको रेकर्डमा ४९ हजार मात्र स्वास्थ्य स्वयम्सेविका रहेका छन् । मन्त्रालयको रेकर्डमा नगरपालिकामा काम गर्ने स्वयम्सेविका समेटिएका छैनन् । हरेक गाविसका हरेक वडामा एकजना स्वास्थ्य स्वयम्सेविका रहने प्रावधान छ । तथ्याङ्कअनुसार नगरपालिकामा त एउटा वडामा

le6fldg P v'jfpgk=of] :jf:Yo :jod\;]jsf ge0sg xb}g . l5d]sLsf]aRrf la/fdL xbf :jf:Yo :jod\;]jsf bf}8]/ gkuL xb}g . aRrfnfO{e'f8fkvfnf nfUbf, Hj/f] cfpbf l5d]sLn]e'f/km's u/fpg] rng ePsf 7fpdf :jf:Yo :jod\;]jsf kU]/ la/fdLnfO{ :jf:Yo ;+yfdf gk7fO{xb}g . t/, pgLx¿n]oL sfd u/]afkt tna eg]kfpb}gg\.

१० जनासम्म स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाले काम गरिरहेका छन् ।

लामो समयसम्म बिनापारिश्रमिक काम गर्दै आएका स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरूले अहिले भने स्वास्थ्य सेवामा रहेको 'बेठबेगार प्रथा' अर्थात् बिनापैसा काम लगाउने प्रथा अन्त्य हुनुपर्ने माग गरेका छन् । २०६३ सालदेखि सुरु भएको उनीहरूको आन्दोलनको प्रमुख माग छ- पारिश्रमिकको व्यवस्था हुनुपर्ने । यसबाहेक स्वास्थ्य स्वयम्सेविकालाई परिचयपत्र उपलब्ध गराउनुपर्ने उनीहरूका अन्य मागमा बसभाडामा ३० प्रतिशत छुट दिनुपर्ने, सरकारी संस्थामा स्वास्थ्य स्वयम्सेविकालाई निःशुल्क उपचारको व्यवस्था हुनुपर्ने र जीवनबिमाको व्यवस्था हुनुपर्ने, काम छाड्न चाहने स्वयम्सेविकालाई श्रमको ज्याला दिएर अवकाश दिनुपर्ने छन् ।

उनीहरूले आफ्ना माग ७५ वटै जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयमा पेस गरेका छन् । तर, ती माग

nfdf] ;do ;Dd lagfkfl/>lds sfd ub{cfPsf :jf:Yo :jod\;]jsfx¿n] clxn]eg]:jf:Yo ;]jfdf /xg]sf] a]Tofªf\;f/ kl/yfÍ cyf{t\ lagfk\}:f sfd nufpg]kl/yf cGTo xg'kg]{dfu u/]sf 5g\. @)^# ;fnb]v ;? ePsf]pgLx¿ sf] cfGbf]ngsf]kb]'v dfu 5- kfl/>ldssf]Joj:yf xg'kg{.

जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यायलले पूरा गर्न नसक्ने हुनाले उनीहरूको मागपत्र स्वास्थ्य सचिवलाई दिएको कुरा रूपन्देही जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयका प्रमुख रामचन्द्र खनाल बताउँछन् ।

उनीहरूले भर्खरै स्वास्थ्यमन्त्री गिरिराजमणि पोखरेलसँग पनि भेट गरेका थिए । मन्त्री पोखरेलले स्वास्थ्य सुधार्न अमूल्य सहयोग गर्ने स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाका 'माग पूरा गराउन कोसिस गर्ने' आश्वासन दिएका थिए । तर, ती 'आश्वासन' अहिलेसम्म पूरा भएका छैनन् ।

आफ्ना माग पूरा नभएपछि स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाले सेवा चालू राख्ने तर पोलियो थोपा र भिटामिन ए खुवाउनेजस्ता अभियानका रिपोर्ट सम्बन्धित कार्यालयमा नबुझाउने अडान लिएका छन् । स्वास्थ्य स्वयम्सेविका बुटवल नगरकी अध्यक्ष सावित्रा अर्याल भन्छिन्, 'हामी र सरकारबीचको लडाइँमा जनताको स्वास्थ्य नमुछ्न आफ्नो सेवा चालू राख्ने निर्णय गरेका हौं ।'

स्वास्थ्य स्वयम्सेविका नेपालको सरकारी स्वास्थ्य सेवाको सबैभन्दा तल्लो तहका तर महत्वपूर्ण जनशक्ति हुन् । सरकारी तलब खाने स्वास्थ्यकर्मीहरू बारम्बार सरुवा भइरहने समस्या हल गर्नका लागि २०४८ सालमा स्थानीय महिलालाई सामान्य तालिम दिएर स्वयम्सेविका भर्ना गरिएको थियो । भिटामिन ए, पोलियो खोप, टीटी खोप र जुकाको औषधि खुवाउने कार्यक्रमको सफलता यी महिलाका हातमा निर्भर छ । यस्ता स्वयम्सेविकाले निमोनियाको निदान र त्यसको उपचार पनि गर्ने गर्छन् । महिला र केटाकेटीलाई अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवा लिन प्रेरित गर्ने काममा पनि उनीहरूले ठूलो भूमिका खेलेका छन् । पोलियो फैलन सक्ने समस्या भएका नेपालका दक्षिणी सीमाका गाउँमा काम गर्ने स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाले त पोलियो खोप भएका ठूला बाकस बोकेर घरघरमा डुलेर, आफ्ना बच्चालाई पोलियो थोपा खुवाउन नमान्ने बाबुआमालाई सम्झाएर पोलियो थोपा खुवाउने गरेको बताउँछन् ।

स्वास्थ्यकर्मीहरूका अनुसार नेपालमा खोप अभियान अत्यन्तै सफल हुनु, खोप लगाउने मामलामा लैङ्गिक भेदभाव कम हुनु, मातृ, शिशु तथा बाल मृत्युदर घट्नुका पछाडि यी स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाको ठूलो मेहनत लुकेको छ ।

स्वास्थ्य सेवामा यतिबिघ्न योगदान दिने एक लाखको जनशक्ति अहिले थकित भएको छ । स्वास्थ्य स्वयम्सेविका सुनिता भट्टराई भन्छिन्, 'जसरी डिजेलबिना गाडी गुड्दैन, पानीबिना घट्ट चल्दैन त्यस्तै गरी हामी पनि बिनापारिश्रमिक काम गर्न सक्दैनौं ।'

बाँकेकी स्वास्थ्य स्वयम्सेविका नारायणी रूपाखेतीका अनुसार निःशुल्क रूपमा कुष्ठरोग, औलो, इन्सेफलाइटिस, गर्भवती महिलालाई स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउनेदेखि लिएर गर्भवती र बालबालिकाको स्वास्थ्यसम्बन्धी महत्वपूर्ण तथ्याङ्क राख्ने काम पनि स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरूले गरिरहेका छन् । 'झन्पछि झन् भार थपिँदैछ । स्वयम्सेविका भन्दैमा नखाई बाँच्न सकिँदैन,' उनी भन्छिन्, 'भोको पेट कति दिन सेवा गर्न सकिन्छ ?'

गाउँ विकास समिति, नगरपालिका र जिल्ला विकास समितिले स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाले स्वास्थ्य क्षेत्रमा राम्रो योगदान पुऱ्याएको स्वीकार गरेका छन् । त्यसैले, कतिपय नगरपालिका र जिल्ला विकास समितिको साधारणसभाले महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविकालाई पारिश्रमिकको व्यवस्था गर्न सरकारलाई अनुरोध गर्ने निर्णय पनि गरेका छन् ।

बुटवल नगरपालिकाका प्रमुख सूर्यमणि पौडेलका अनुसार नगरपालिकाजस्तो स्थानीय निकायको बजेट सीमित भएकाले सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरूको माग पूरा गर्ने दायित्व राज्यको हो । तर, यी स्वयम्सेविकालाई काम लगाउने स्वास्थ्य मन्त्रालय भने यस विषयमा लामो समयसम्म मौन छ । स्वास्थ्य सेवालाई गाउँ तहमा पुऱ्याउन काम गरिरहेका स्थानीय महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेवीलाई सित्तैमा काम लगाएर स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क बनाउन सकिँदैन भन्ने कुरा स्वास्थ्य मन्त्रालयले बुझ्न बाँकी नै छ ।

सञ्चारिका लेखमाला/सञ्चारिका समूह

यौन दुर्व्यवहार : कारबाही हुन्न

sfgbdf h];'s}n]vPsf]eP klg ofg} bJo{xf/ ugf{¿dfly g sg'}ph/L k5f{\g sg'} sfgbL sf/afxL xG5 .

a;GtL af:tf]nf

tgxF १७ वर्षीया शोभा आजभोलि न पढाइमा ध्यान दिन्छिन् न घरायसी काममा नै रुचि राख्छिन्। आजभोलि उनलाई न खाने मन नै छ न त निदाउने नै। प्रायजसो उनी कसैसँग नबोली झोक्राएर बस्छिन्। 'जाँचको बेला किन झोक्राएर बसेकी खुरुक्क पढेर बस्,' दाजुको कुरा सकिन नपाउँदै शोभा पौडेलले भनिन्, 'मान्छेलाई कत्रो टेन्सन छ खालि पढ्-पढ्!' दाजु पदम पौडेलसँग तनहुँकी शोभा (नाम परिवर्तन) प्रत्येक दिन यसरी नै झर्किने गर्छिन्।

'सबै कुरा पुऱ्याइदिएकै छ, केको टेन्सन ? पढ्न छोडेर घुम्न पाइनँ भनेर ?,' खाना पकाउने तयारी गरिरहेकी शोभाकी आमाले दाजुबहिनीको कुरा सुनेपछि हप्काइन्। आमाको हप्काइले उनी झन दिक्क बन्न पुगिन्। अनि झन् चर्को स्वरमा रिस पोख्दै उनी कराउन थालिन्, 'मेरो कुरा बुझ्ने कोही छैन। मरिदिन्छु कुन दिन।'

किशोर अवस्थाकी शोभाको मनमा मात्रै होइन यस्ता धेरै किशोरीको मनभित्र यस्तै पीडा लुकेको छ। न कोही खोतलेर सोध्न सक्छन् न त उनीहरू खुलेर आफैं भन्न सक्छन्। आफूले भन्न नसक्ने र आफन्तले बुझ्न नसकेका समस्याले निम्त्याएको मानसिक तनावमा किशोरीहरू फसिरहेका छन्।

विद्यालयको कक्षाकोठा होस् वा ट्युसन सेन्टर। पढ्नका लागि गएका स्कुल⁄कलेजका कतिपय किशोरी यौन दुर्व्यवहार सहन बाध्य छन्। यौन दुर्व्यवहारबाट शोषित बन्न पुगेका किशोरीहरू आफूले नभनीकन आफन्त र साथीले बुझिदिऊन् भन्ने चाहन्छन्। तर, त्यतिबेला उनीहरू हीनताबोध गर्छन् जब आफन्तले बुझेर पनि उनीहरूको समस्यालाई वास्ता गर्दैनन्।

आफ्नो पीडा खुलेर भन्न नसक्नु, आँट गरेर भनिहाले पनि अल्लारे भनी कसैले चासो नदिनु र केटाहरूले गरेको अपराधको सजाय पनि प्रायः केटीहरूले भोग्नुपर्ने सामाजिक संस्कारले गर्दा पीडित किशोरी आफूमाथिको यौन शोषण चुपचाप सहन बाध्य छन्।

महेन्द्र मावि तनहुँकी छात्रा उषाको पनि पीडा उस्तै छ। 'शिक्षकले कक्षाकोठामा विभिन्न बाहनामा संवेदनशील अङ्ग छुने, अश्लील शब्द बोल्ने गर्छन्,' उनले भनिन्। पोखराका बालिकाका लागि सुरक्षित वातावरण (टोली) नामक संस्थाले यौन शोषणविरुद्ध

ljBfnosf]sIffsf]7f xf];\jf 6o'';g ;]6/ . k9gsf nflu uPsf :sh⁄snhsf sltko lszf]/L ofg} bJo{xf/ ;xg afWo 5g\. ofg} bJo{xf/af6 zf]lift aGg kU]sf lszf]/Lx¿ cfkm'n]geglsg cfkmGt / ;fyLn]alemlbpmg\eGg]rfxG5g\. t/, Toltaj]nf pgLx¿ xLgtfafw u5{g\ ha cfkmGtn]aem]/ klg pgLx¿sf] ;d:ofnfO{jf:tf ub}{gg\.

आवाज उठाउनुपर्छ भनेर सचेत गराएपछि महेन्द्र माविका विद्यार्थीले आफूहरूमाथिको शोषणको विरुद्धमा आवाज उठाएका थिए। तर, विद्यालयका शिक्षक-शिक्षिकाले यस्तो कुरा बाहिर ल्याउन हुँदैन भनेर बोल्न नदिएको उनीहरूले आरोप लगाए।

'प्रायः शिक्षकहरू स्थानीय हुने भएकाले मायाले स्पर्श गरे होलान्,' विद्यालयकी शिक्षिका शिवकुमारी घिमिरेले भनिन्, 'विद्यार्थीले यसलाई दुर्व्यवहार सम्झे होलान्, यो सोचाइको अन्तर हो,' उनी भन्छिन्, 'कुन उमेरका विद्यार्थीलाई कस्तो किसिमको व्यवहार गर्ने, कसरी पढाउने भन्ने विषयमा शिक्षकले मनोविज्ञान पढेका हुन्छन्। तर, स्कुलकी छात्रा सविना खनाल भने 'सरले दुर्व्यवहार गरे भनेर नपत्याउने, के आफन्तले नै दुर्व्यवहार गरेका घटना छैनन् र ?' भन्छिन्।

'यस्ता घटना अभिभावक लुकाउन चाहन्छन्,' तनहुँको ढोरफिर्दीस्थित एक निजी विद्यालयमा शिक्षकबाट छात्राहरूमाथि भएको यौन दुर्व्यवहारलाई आफ्नै बेइज्जत हुने डरले अभिभावकले बाहिर ल्याउन नचाहेको स्थानीय बासिन्दा सरस्वती मरासिनी बताउँछिन्। 'बाबु-आमालाई भन्यो, शिक्षकले त्यस्तो

„kf|o// lzIfsx¿ :yfgLo xg|]ePsfn] dfofn] :kz{u/]xf]hfg\\ ljBfnosL lzIIfsf lzjsdf/L l3ld/]h]elgg\ „ljBfyL{h]o;nf0{bJo{xf/ ;Del] xf]hfg\ of];f]rf0sf]cGt/ xf]/ pgL elG5g\ „sg pd]/sf ljBfyL{hf0{ s:tf]lsl;dsf]Jojxf/ ug{[s;/L k9fpg]eGg]ljifodf lzIfsn] dgf]j1fg k9]sf xG5g\.

काम गर्छन् ? भनेर प्रतिप्रश्न गर्न थाल्नुहुन्छ। बाबुआमाले पत्याउनुहुन्न,' कक्षा दसकी मीना सुनार भन्छिन्, 'हामी त घरको न घाटको भएका छौं।'

'सरले दुर्व्यवहार गरेपछि घरमा मम्मीलाई भन्यौं। मम्मीले प्रिन्सिपलसित कुरा राखेपछि ती सरलाई स्कुलबाट हटाए,' लेखनाथको एक निजी विद्यालयमा पढ्ने पूजा र विद्या भन्छन्।

तनहुँको बेलचौतारास्थित भानुभक्त बहुमुखी क्याम्पसकी स्वतन्त्र विद्यार्थी युनियन उपसभापति प्रतीक्षा भण्डारी भन्छिन्, 'केही निजी विद्यालय अभिभावकबाट विरोध आएपछि कारबाही गर्छन्। त्यो पनि विद्यार्थीले स्कुल परिवर्तन गर्ने डरले। तर, सरकारी विद्यालय र कलेजका स्थायी शिक्षकलाई कसले के गर्न सक्छन् र ? न विद्यार्थीले स्कुल फेर्न सम्भव छ न त प्रशस्त ट्युसन कोचिङ सेन्टर छ,' उनी भन्छिन्, 'विद्यालयका विद्यार्थीले विरोध गर्न थालेका छन्। तर, उच्च शिक्षा पढ्ने क्याम्पसका किशोरी/युवतीहरू यस्ता यौन दुर्व्यवहार चुपचाप सहन्छन्।'

'ट्युसन/कोचिङ कक्षामा प्रायः केटी नै हुन्छन्। केटी मात्रै देखेपछि संवेदनशील अङ्गहरूमा कहिले कुहिनाले ठोक्ने, कहिले अङ्गालो मारेर समातिराख्ने गर्दा मानसिक र शारीरिक दुवै यातना भोग्नुपर्छ,' भानुभक्त क्याम्पस बेलचौताराकी मीना सापकोटा (नाम परिवर्तन) भन्छिन्, 'अश्लील शब्द र घुम्न जाऊँ भनेर लेखिएका चिट पाउँछन् अनि कसरी पढ्नु। सरको व्यवहारबाट कसरी जोगिने भन्ने मात्र सोच आउँछ।'

सोही क्याम्पसमा १२ कक्षामा अध्ययनरत भावना भन्छिन्, 'कक्षा ११ को परीक्षा दिइरहेका बेला गार्ड बसेको सर आएर के छ भन्दै अङ्गालो मार्दै, हात समातेर दुखाइदिए। म परीक्षा नै छोडेर घर गएँ। मैले न सरलाई केही भन्न सकें न त साथीलाई।'

यौन दुर्व्यवहारका समस्याबाट छात्राहरू दिनहुँ गुज्रँदै छन् भने यस कुराको सुइँकोसम्म प्रशासनलाई छैन। क्याम्पसप्रमुख मोतीप्रसाद पौडेल भन्छन्, 'यस्तो समस्या हामीले बाहिर पनि सुनेका छैनौं र हामीसामु भन्न पनि कोही आएको छैन।'

'केटीहरू सबै ठाउँमा असुरक्षित महसुस गर्छन्। पवित्र स्थल मानिने शिक्षण संस्थामा नै शोषण हुन्छ तर उनीहरू भन्न सक्दैनन्,' आदिकवि भानुभक्त क्याम्पस दमौलीकी प्राध्यापक एवम् मध्यस्थता सेवा केन्द्र तनहुँकी संयोजक विद्या खनाल भन्छिन्, 'यस्ता दुर्व्यवहार बढ्न थालेका छन्। तर, केटीहरू मात्रै होइनन्, थाहा पाएपछि अभिभावक पनि बाहिर ल्याउन चाहँदैनन्।'

'दुर्व्यवहारका कारण यस्ता समस्या धेरै उत्पन्न हुने गरेका छन्,' मानसिक र शारीरिक शोषणमा पिल्सिएका किशोरीमा चिडचिडापन, अरुचि, टाउको दुख्ने, थकान, डर/त्रास, रिस, हीनताबोध र एक्लोपन र आत्महत्याको सिकार हुने मनोरोग चिकित्सकहरू बताउँछन्। हालै मात्र संसद्ले मुलुकी ऐनको आशय करणी महललाई संशोधन गरेर कसैले संवेदनशील अङ्गमा छोएमा वा त्यस किसिमको आशय झल्किने खालको क्रियाकलाप गरेमा कानुनी रूपले दण्ड गर्ने व्यवस्था गरेको छ। अनिच्छत यौनजन्य फाइदाका लागि महिलालाई अनुरोध वा दुर्व्यवहार जबर्जस्ती सङ्केतबाट वा शाब्दिक यौनजन्य प्रस्तुति टेलिफोन वा एसएमएसबाट स्पष्ट/अस्पष्ट अपमानकारी अश्लील भनाइ बोली, जोक, नियतवश छुनु, धाप मार्नु, हात समात्नुलाई यौनजन्य दुर्व्यवहारमा परिभाषित गरिएको छ। यस्तो विषयमा उजुरी जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा गर्न सक्ने व्यवस्था छ तर यस्तो उजुरी भने ३५ दिनभित्रै दिनुपर्छ। तर, जिल्ला तहमा यस्ता उजुरी लिएर कोही पनि नआएको प्रहरीको भनाइ छ। २०६३ कात्तिक १७ गते मात्र संसद्ले यो संशोधन पारित गरेका कारण यसबारे धेरैलाई जानकारी नभएको हुनसक्छ। कतिपय सामाजिक सङ्घ/संस्थाले पनि यसमा कानुनी परामर्श दिने व्यवस्था राखेको भए पनि उजुरी नआएको महिला विकास तथा कानुनी मञ्च (एफडब्लूएलडी) की मीरा ढुङ्गाना बताउँछिन्।

सञ्चारिका लेखमाला/सञ्चारिका समूह

किन फस्टाएनन् महिलाका ल फर्म ?

k?ifsf t'hgfdf dlxnfsf n kmd{¿ gkm:6fpg] sf/0fx¿ s]xf] ;S5g\< cfly{s cefj, k];fk|tsf]lgi7fdf sdL jf ;fdflhs sf/0f <

/]vfs';'d /]UdL

sf7df8f}+ / राजधानीको डिल्लीबजारमा खोलेको 'अभिज्ञा ल च्याम्बर'को ढोका खोलेको दुई वर्षमै बन्द गर्नुपरेको थियो अधिवक्ता शान्ता सेढाईंले । शान्ता भन्छिन्, 'घरबाट बिहानै निस्कन्थें, बेलका पुग्थें । तर घरमा पुगेर उल्टै पैसा माग्थें । मुद्दा पनि आउँदैनथे । अनि फर्म बन्द गर्न बाध्य भएँ ।'

'बीएलको अन्तिमपत्रको परीक्षा सक्नेबित्तिकै कक्षाका मिल्ने-मिल्ने साथी भएर 'ल फर्म' खोलेका थियौं,' उनले सुनाइन् 'पछि फर्मको कोठाभाडा तिर्ने पैसा पनि भएन, निरन्तर लाग्न सकेनौं ।'

ल फर्मको ढोका बन्द गरे पनि आफ्नो पेसा भने बन्द गरिनन् शान्ताले । भन्छिन्, 'फर्म बन्द भएको दुई वर्षदेखि म नेपाल बार एसोसिएसनको कानुनी सहायता परियोजनामा काम गरिरहेकी छु ।'

यो परियोजनामा काम गर्दा महिलाका मुद्दा सुन्न मात्रै पनि उनलाई भ्याइनभ्याई छ । तर, आफ्नो ल फर्ममा भने यस्तो स्थिति कहिल्यै आएन उनलाई । किन त ? शान्ताका भनाइमा व्यक्तिलाई भन्दा संस्थालाई विश्वास गर्ने धेरै हुँदारहेछन् । उनलाई कानुन व्यवसायी महिलाको सङ्ख्या कम भएर नै महिलाले चलाएका ल फर्महरू थोरै देखिएका हुन्जस्तो लाग्छ ।

नेपाल बार काउन्सिलका अनुसार नेपालमा महिला कानुन व्यवसायीको सङ्ख्या एक हजार ६ सय १० छ । नेपाल बार एसोसिएनको एक वर्षअघि भएको निर्वाचनमा सात हजार तीन सय ८३ वरिष्ठ अधिवक्ता र अधिवक्ताको सङ्ख्यामा महिलाको सङ्ख्या चार सय ९३ मात्रै थियो । यसमा पनि वरिष्ठ अधिवक्ता महिलाको सङ्ख्या त एकजना मात्रै छ । महिला न्यायाधीशको सङ्ख्या त झन् औंलामा गन्न सकिने अवस्थामा छ ।

यति थोरैको सङ्ख्याका कानुन व्यवसायी महिला भएको अवस्थामा पनि काठमाडौंमा उनीहरूद्वारा सञ्चालित ल फर्म खोज्न सजिलो छैन । त्यसमा पनि जिल्लामा त झन् अधिवक्ता महिला नै पाउन समस्या छ । तैपनि अधिवक्ता यमुना भट्टराईले महिलाको नेतृत्वमा १४ वर्षअघि खोलेको 'कार्यमूलक ल फर्म' लाई अहिलेसम्म जेनतेन जोगाएकी छिन् ।

यसबीचमा थुप्रै चुनौती आए यमुनालाई । तीनजना महिला साथी मिलेर खोलेको यो फर्ममा अहिले उनी र रीता मैनाली मात्र छन् । यो अवस्थासम्म

;?sf lbgdf ;fdgf u/]sf rgf}tLsf kf]sf km'sfpF5g\pgL, ...;?- ;?df t d2f lnP/ cfpg]h]klg v} jlsn xg'XGg eg]/ k?if g}vf]Hy].Ú sltn]t tkfO{¿ klg jlsn xf]/ alxgL eg]/ ;f]Wy]. cbfntdf hfbF jlsnsf]xf]Og ...gfgLÚsf] Jojxf/ ul/GYof].

ल्याउन थोरै मेहनत गर्नुपरेन यमुनालाई । सुरुका दिनमा सामना गरेका चुनौतीका पोका फुकाउँछिन् उनी, 'सुरु-सुरुमा त मुद्दा लिएर आउनेले पनि खै वकिल हुनुहुन्न भनेर पुरुष नै खोज्थे ।' कतिले त तपाईंहरू पनि वकिल हो र बहिनी भनेर सोध्थे । अदालतमा जाँदा वकिलको होइन 'नानी'को व्यवहार गरिन्थ्यो ।

अहिले उनले फर्मसँगै काठमाडौं 'स्कुल अफ ल'मा समेत पढाउन थालेकी छिन् । हाम्रो समाजले छोरी हुनुको भूमिका खोजेकै कारण आफूले पनि वकालतसँगै अर्को पेसा खोज्नुपरेको उनको भनाइ छ । सुरुमा मुद्दा नै नआउने उनीसँग यतिबेला हप्तामा दुई-तीनवटा मुद्दाका पेसी हुने गरेका छन् । यमुना भन्छिन्, 'हामी महिलाले परिवार र समाजमा दोहोरो भूमिका निभाउनुपर्छ, त्यसैले हामीले यो क्षेत्रमा सफलता पाउन नसकेको हो ।'

कानुन व्यवसायमा संलग्न ३६ जना महिला कानुन व्यवसायीलाई आधार मानी गरिएको एक अनुसन्धानमा २५ जनाको जीविकोपार्जनको मुख्य आर्थिक स्रोत अन्यत्र भएको देखाइएको छ । अधिवक्ता विष्णुमाया भुसालले गरेको अनुसन्धानमा ३६ मध्ये १० जना महिलाले मात्रै आफ्नै ल फर्म खोलेर बसेका छन् । त्यसबाहेक १८ अग्रज कानुन व्यवसायीकोमा बसेर र आठजना अन्य ठाउँबाट पेसामा लागेका छन् ।

महिलाका ल फर्मचाहिँ किन फस्टाउँदैनन् त ? अधिवक्ता सपना मल्ल भन्छिन्, 'एकातिर महिला कानुनी

शिक्षामा कमजोर छन्, अर्कोतिर महिला अधिवक्तासँग विश्वास नभएकै कारण मुद्दाहरू नै आउँदैनन् ।' अधिवक्ता मल्ल भन्छिन्, 'महिलालाई विश्वास गर्ने वातावरण नै बनेको छैन । पैसाको कुनै टुङ्गो नै हुँदैन । महिला अधिवक्ताले दिएको सेवामा पैसा तिर्नुपर्छ भन्ने विकास हुन सकेको छैन ।'

२४ वर्षदेखि वकालत पेसामा लागेकी नीता गौतमलाई मुख्य रूपमा आर्थिक रूपले सक्षम नहुँदा नै महिला अधिवक्ताका ल फर्महरू नफस्टाएको भन्ने लागेको छ । उनी भन्छिन्, 'अरू पेसामा लाग्नेबित्तिकै पैसा आउँछ, तर ल फर्ममा लाग्दा पैसा घरबाट ल्याउनुपर्छ । त्यसैले महिलाका ल फर्म नफस्टाएका हुन् ।'

बीस वर्षदेखि बारा जिल्लाबाट वकालत गर्ने काम सुरु गरे पनि नीताले १० वर्षपछि मात्रै काठमाडौंको अनामनगरमा 'क्रियटिभ ल फोरम' खोलेकी हुन् । तर किन यति ढिलो त ? भन्दा उनको एउटै उत्तर निस्कन्छ, 'सुरुमा पैसा पनि थिएन, व्यावहारिक ज्ञान पनि थिएन ।' उनले राजधानीमा आएर वरिष्ठ अधिवक्ता श्रीहरि अर्यालको ल फर्ममा व्यावहारिक काम सिकेकी थिइन् ।

पैसा र व्यावहारिक ज्ञान सँगसँगै महिलाले घर र फर्ममा गरी दोहोरो भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने सामाजिक परिस्थिति, समय धेरै दिन नसक्ने, महिला अधिवक्तालाई सेवाग्राहीले छिट्टै विश्वास नगर्नेजस्ता कारणले पनि महिला अधिवक्ताहरू व्यावसायिक रूपमा त्यति फस्टाउन नसकेको अनुभव नीतासँग छ । यो समस्याको सम्बोधन खोज्नुपर्ने पक्षमा कानुन व्यवसायीहरू पनि छन् । पुस १४-१५ मा भएको महिला कानुन व्यवसायी महिलाको १६औं राष्ट्रिय सम्मेलनले सामाजिक संरचना, लैङ्गिक भूमिका, समय धेरै लगाउनुपर्ने, लामो समयसम्म बिनाआर्थिक काम गर्नुपर्ने, लामो समयसम्म पकेट खर्च र फर्म खर्च परिवारबाट लिनुपर्ने, व्यावहारिक दक्षता कम हुनेजस्ता समस्यालाई महिला वकिलका समस्यामा राखेको छ ।

clwjQmf ;kgf k|wfg dNn Pp6f pbfx/0f xg\. pgn]t emg\clwjQmf k?ifnfO{;d]t sfd lbPsL l5g\. w]/}; do aflx/ of ;+yfdf v6g] dNnnfO{pgsf]n kmd{df e]6g eg] sd};lsG5 . !) jif{cl3 vf]n]sf] pgsf] '8]enkd]G6 n P;f]l;P6]8' gfds n kmd{sf]af/]df sd}n] ;g]sf xf]nfg\, hlt clwjQmf dNnnfO{lrG5g\.

यति भन्दैमा महिलाका केही ल फर्म नफस्टाएका भने होइनन् । अधिवक्ता सपना प्रधान मल्ल एउटा उदाहरण हुन् । उनले त झन् अधिवक्ता पुरुषलाई समेत काम दिएकी छिन् । धेरै समय बाहिर या संस्थामा खट्ने मल्ललाई उनको ल फर्ममा भेट्न भने कमै सकिन्छ । १० वर्षअघि खोलेको उनको 'डेभलपमेन्ट ल एसोसिएटेड' नामक ल फर्मको बारेमा कमैले सुनेका होलान्, जति अधिवक्ता मल्ललाई चिन्छन् । यो ल फर्ममा पाँचजना अधिवक्ता महिलासहित त्यत्तिकै सङ्ख्यामा अधिवक्ता पुरुष पनि छन् ।

पुनरावेदन अदालत पाटन, बार एकाइका अधिवक्ता बबिता उप्रेती कानुन व्यवसायमा संलग्न महिलाको पेसागत दक्षता सुनिश्चित गर्न महिला स्वयम्ले व्यवसायलाई जीविकोपार्जनको रूपमा विकास गर्नुपर्ने बताउँछिन् ।

सञ्चारिका लेखमाला/सञ्चारिका समूह

गर्भपतन : कानुन एउटा व्यवहार अर्कै

sfgtgn] dlxnfnfO{ ;'/lIft ue{ktgsf] clwsf/ lbPsf] 5. t/, clxn] klg ;b'/klZrdsf dlxnf Hofgsf] afhL /fv]/ 3/df g} c;'/lIft ue{ktg u/fO5g\ h;sf]kl/0ffd Hofg}hfg]v t/f xG5.

odsnf kf08]o

dx]Gbgu/ / 'सुरक्षित गर्भपतन महिलाको प्रजनन् अधिकार हो', 'असुरक्षित गर्भपतन रोक्नु तपाई-हाम्रो दायित्व हो।' जस्ता नारा लेखिएका पम्प्लेट, होर्डिङबोर्डहरू सुदूरपश्चिमका राजमार्गछेउ, स्वास्थ्य संस्थामा जतातत्तै टाँगिएका छन्। कानुनले सुरक्षित रूपमा गर्भपतन गराउने अधिकार दिएको छ। तर, सुदूरपश्चिमका धेरै जिल्लामा असुरक्षित तरिकाले गर्भपतन गराउनेको सङ्ख्या धेरै छ।

अछामकी ३२ वर्षीया सुशीला जैसीले दुई वर्षअघि ऐंसेलुको बोक्रा, प्याउली फूलको झोल र बाँसको झिर प्रयोग गरेर गर्भपतन गराउँदा ज्यान गयो। महेन्द्रनगरकी विष्णादेवी पाण्डेयले असुरक्षित गर्भपतन गरेपछि पाठेघर नै फाल्नुपऱ्यो। भारतको वनबासा बजारमा गएर गर्भ फालेपछि उनको पाठेघरमा समस्या देखियो। त्यसपछि त उनले भारतको सीतारगञ्ज गएर पाठेघर नै फालिन्। पाण्डेय भन्छिन्, 'सरकारी तवरबाटै गर्भ फाल्न पाइन्छ भन्ने कुरै थाहा थिएन।' विष्णादेवीजस्तै सुदूरपश्चिमका गाउँमा कैयौं महिलाले घरमै गर्भपतन गराइरहेका छन्। तर, उनीहरू यो कुरा भन्न चाहँदैनन्। भन्न नचाहेरै पनि स्वास्थ्य समस्या बढ्दै गएपछि भने केही महिला अस्पताल पुग्ने गरेका छन्।

क्षेत्रीय स्वास्थ्य सेवा निर्देशनालय दीपायलको तथ्याङ्कअनुसार असुरक्षित गर्भपतनपछि उपचारका लागि अस्पताल आएका महिलाको सङ्ख्या एक सय ७० छ। यो तथ्याङ्क विगत ६ महिनाको मात्र हो। यो अवधिमा तीन सय ९० महिलाले अस्पतालमा गर्भपतन गराएका थिए। निर्देशनालयका तथ्याङ्क सहायक लक्ष्मण साह भन्छन्, 'सुदूरपश्चिममा सरकारबाट अनुमति प्राप्त सबै संस्थाले समयमा रिपोर्ट नपठाएका कारण यो तथ्याङ्क कमै हुन सक्छ। सुरक्षित गर्भपतन सेवाको उपयोग कमै भइरहेको छ।'

सुदूरपश्चिमका आठ जिल्ला अस्पतालले सुरक्षित गर्भपतन सेवा प्रदान गर्दै आएका छन्। तर, पहाडी जिल्लाका अस्पतालमा डाक्टर नहुँदा सबैले यो सेवा पाएका छैनन्।

कृपा नामको गैरसरकारी संस्थाले गरेको सर्वेक्षणअनुसार घरमा गर्भपतन गराउँदा जडीबुटीको

c5fdsL #@ jifL{of ;'zLnf h};Ln]bO{ jif{cl3 P]F;]n'sf]af]qmf, KofpnL km'nsf] emf]n / af;sf]lem/ k|bf]u u/]/ ue{ktg u/fpFbf Hofg uof]. dx]Gbgu/sL lji0ffb]jL kf08]on] c;'/lIft ue{ktg u/]kl5 kf7]3/ g} kmfNgk¥of]. ef/tsf] jgaf;f ahf/df uP/ ue{kmfn]kl5 pgsf]kf7]3/df ;d:of b]vof.

झोल प्रयोग गर्ने, सिसा कुटेर खुवाउने, तल्लो पेटमा जाँतो घुमाउने, यौनाङ्गमा घोच्नेजस्ता तरिका अपनाउने गरिएको जनाइएको छ।

२०६२ जेठ १ देखि सुरक्षित गर्भपतन सेवा दिँदै आएको महाकाली अञ्चल अस्पतालमा सुरुको वर्ष ३० जना महिलाले सेवा लिएका थिए। दोस्रो वर्ष ४७ जना महिलाले मात्रै सेवा लिएका थिए।

अञ्चल अस्पतालबाटै गर्भपतन गराउने महिलाको सङ्ख्या कम भए पनि भारत गएर गर्भपतन गराउनेको सङ्ख्या भने धेरै छ। धेरै महिला गर्भ फालेर रगत बग्न नरोकिएपछि मात्र जिल्ला अस्पताल आउने गरेको महाकाली अञ्चल अस्पतालकी स्टाफ नर्स कुसुम शाही बताउँछिन्। अञ्चल अस्पतालमा स्त्री रोग विषेशज्ञकै निगरानीमा सेवा दिइन्छ। तर पनि महिला आउन हिच्किचाउँछन्। स्टाफ नर्स शाही भन्छिन्, 'आफ्नै ठाउँमा अरूले देख्लान्, थाहा पाउलान् र गोप्यता रहँदैन कि भन्ने आशङ्काले उनीहरू भारत पुग्छन्।'

महाकाली अञ्चल अस्पतालले एक हजार रुपैयाँ र मेरी स्टोप्सले एक हजार तीन सय पचास रुपैयाँ मात्र गर्भ फालेको रकम लिन्छन्। तर, यहाँकै निजी क्लिनिक र भारत गएर उनीहरूले बढी पैसा पनि तिर्छन्। कहिलेकाहीँ त एकदमै सस्तो रकममा केही निजी

> c~rn c:ktfnaf6}ue[ktg u/fpg] dlxnfsf] ;ªVof sd eP klg ef/t uP/ ue[ktg u/fpg]sf] ;ªVof eg]w]}5 . 3]/}dlxnf ue{ktfn] /ut aUg g/f]sPkl5 dfq lhNnf c:ktfn cfpg]u/]sf] dxfsfnL c~rn c:ktfnsL :6fkm g;{s';'d zfxL atfpl5g\. c~rn c:ktfndf :qL /f]u ljz]iif1s} lgu/fgLdf ;]jf lbO5 . t/ klg dlxnf cfpg lxlRsrfpl5g\.

क्लिनिकले गर्भ फालिदिन्छन् । तर उपचार विधि एकदमै कमसल । महाकाली अञ्चल अस्पतालका स्त्री रोग विषेशज्ञ डाक्टर खगेन्द्र भट्ट भन्छन्, ‘पैसाको लोभमा अदक्ष जनशक्तिले गर्भपतन गराइदिँदा असुरक्षित गर्भपतन भइरहेको छ ।’

कञ्चनपुर जिल्लामा त सुरक्षित गर्भपतन सेवा कहाँकहाँ दिइन्छ भनेर गाउँगाउँमा प्रचार गर्ने संस्था पनि छन् । उनीहरूले गर्भपतन गराउन चाहनेहरू, यो संस्थामा यसरी गए, यति नै रुपैयाँमा उपचार हुन्छ भनेर ‘रेफर’ पनि गर्ने गरेका छन् । तर, ‘रेफर’ गरेका महिलाहरू पनि सेवा लिन सुरक्षित स्वास्थ्य संस्थामा पुग्दैनन् । प्रजनन् स्वास्थ्यका क्षेत्रमा कञ्चनपुरमा कार्यरत गैरसरकारी संस्था आदर्श नेपालका कार्यक्रम संयोजक गणेश बोहरा भन्छन्, ‘विभिन्न स्वास्थ्य संस्थाले डेढ महिनाको अवधिमा एक सय २९ जना महिलालाई ‘रेफर’ गरेकोमा अहिलेसम्म सुरक्षित सेवाका लागि १७ जना महिला मात्र अञ्चल अस्पताल र मेरी स्टोप्समा पुगेका छन् ।’

कैलाली र कञ्चनपुर जिल्लामा सस्तो उपचारको नाममा भारतका सीमावर्ती बजार वनबासा, खटिमा, सीतारगञ्ज, पलिया जानेहरूको सङ्ख्या पनि कम छैन । ‘सिमानानजिक गर्भपतन गराउँदा पाठेघरमा कमसल औषधिहरू राखिदिँदा बच्चा पेटमै सड्ने, रक्तश्राव नरोकिने र पछि गएर पाठेघरमा समस्या देखिएपछि पाठेघर नै फाल्नुपर्नेजस्तो जटिल अवस्था आएका छन्,’ महाकाली अञ्चल अस्पतालकी स्टाफ नर्स कमला न्युरे भन्छिन् । महाकाली अञ्चल अस्पतालका डाक्टर खगेन्द्र भट्ट पनि असुरक्षित गर्भपतन पाठेघर खस्ने प्रमुख कारण भएको र यसले पाठेघरमा क्यान्सरसमेत हुने बताउँछन् ।

‘गर्भपतन अपराध हो भनेर दण्ड-सजायको कानुनी व्यवस्थाले गर्भपतन गराएबापत गरिब नै सजाय भोग्थे,’ २०५२ सालमै संसद्को सदस्य हुँदा सुरक्षित गर्भपतनसम्बन्धी विधेयक संसद्मा पेस गरेका सांसद सुनिलकुमार भण्डारी भन्छन्, ‘परिवार नियोजन र प्रजनन् अधिकारबारे चासो भएकाले एक्लो प्रयासमा विधेयक ल्याएको थिएँ । गर्भपतनलाई महिलाको अधिकारको रूपमा स्थापित गराउन आवश्यक थियो ।’ गर्भपतन गर्न पाउनु महिलाको अधिकार भए पनि नेपालमा गर्भपतनलाई कानुनी अपराध भनी सजाय तोकेकाले सुरक्षित गर्भपतन सेवालाई कानुनी मान्यता दिन तत्कालीन सरकारले गर्भपतनसम्बन्धी नीति २०५९ ल्याएको थियो । २०६० सालमा त्यसले कानुनी मान्यता प्राप्त गर्दै गर्भपतन सेवा प्रक्रिया २०६० लागू भएको हो । गर्भपतन गर्न पाउनु महिलाको अधिकार हो भनेर विभिन्न महिला अधिकारवादी सङ्घसंस्थाले पनि आवाज उठाएका थिए । सुरक्षित गर्भपतन सेवा प्रक्रिया २०६० ले बाह्र हप्तासम्मको गर्भ गर्भवती महिलाको मञ्जुरीमा पतन गर्न कानुनले मान्यता दिएको छ । उता जबर्जस्ती करणी र हाडनाता करणी भएको अवस्थामा १८ हप्तासम्मको गर्भपतन गर्न पाइने व्यवस्था गरेको छ । लिङ्ग पहिचान गरेर, गर्भवती महिलाको सहमतिबिना र बाह्र हप्ताभन्दा बढीको गर्भपतन गराउन कानुनले बन्देज लगाएको छ । अप्ठ्यारो परिस्थितिमा विशेषज्ञ र अनुमति प्राप्त चिकित्सकले मात्र १८ हप्तासम्मको गर्भपतन गराउन पाउँछन् ।

सञ्चारिका लेखमाला/सञ्चारिका समूह

शान्ति सम्झौताले पनि जोगाएन ज्यान

dw]; sf] ; z:q åGådf k/]/ Hofg u'dfpg]kl/jf/sf ; b:osf]lj hf]un]eG5- lx+f hlt q'm/ xG5, o; sf]c ;/ plQ g}sxfnLnfUbf]klg xF]/x5 .

; nf]hf bfxfn

lj/f6gu/ 'मम्मी, मेरो पनि बाबा हामीसँग हुनुहुन्न, उहाँ त भगवान्कोमा गइसक्नुभयो हगि ?' तोते बोल्ने छोरीका यी प्रश्नले पोखरिया विराटनगरकी राधा पोखरेललाई घरिघरि झस्काउने गर्छ । हुनत उनलाई छोरीको बोलीले मात्र होइन हरक्षण नै लोग्नेको यादले झस्काइरहेको हुन्छ । राधा मधेसमा सशस्त्र आन्दोलन गरिरहेको तराई जनतान्त्रिक मुक्तिमोर्चा (ज्वाला सिंह) समूहले हत्या गरेका सप्तरी गोविन्दपुर गाविसका सचिव रामहरि पोखरेलकी श्रीमती हुन् ।

घरबाट अन्तिमपटक बिदा हुँदा छोरीलाई नयाँ लुगा र मिठाई लिएर आउने वाचा गरेर हिँडेका उनी त्यसपछि कहिल्यै फर्कन पाएनन् । तर छोरी सुजिता भने बाबु आउने आशामा पर्खेर बसेकी थिइन् । पछि केही नलागेपछि आफन्तले बाबा त भगवान्को घरमा जानुभएको छ भनी उनको चित्त बुझाइदिएका थिए । त्यसैले उनी बाबुको सम्झना आउनासाथ त्यही कुरा दोहो-याइरहन्छिन् जुन कुराले राधालाई बारम्बार झस्काउने गर्दछ ।

सप्तरीबाट सरुवा भएको रमनापत्र लिन जाँदा ०६४ साउन २ गते पोखरेललाई अपहरण गरिएको थियो । अपहरणपछि फिरौतीको विषयमा कुरा नमिलेपछि सो समूहले उनको घाँटी रेटेर हत्या गरेको थियो ।

मृत्युपछि केहीको सहानुभूति पाए पनि मौकाको फाइदा उठाउनेहरू पनि समाजमा प्रशस्तै हुँदारहेछन् । आखाभरि आँसु पार्दै राधाले भनिन्, 'हुनत २१औं शताब्दी महिला-पुरुष बराबरी भन्ने नारा नै बनेको छ । तर, श्रीमान नहुँदा पूरै जीवन एक्लो हुँदोरहेछ ।'

आईए दोस्रो पढ्दापढ्दै राधाले २०५७ सालमा विवाह गरेपछि भने पढ्न छोडिन् । श्रीमान्लाई नै सर्वस्व ठान्ने नेपाली समाजमा अधिकांश महिलाले विवाहपछि पढाइ छोड्ने चलन अझै पनि कायम छ । समाजको परम्परागत मान्यतादेखि राधा पनि अछुत रहन सकिनन् । उनी भन्छिन्, 'त्यसबेला ठूलो गल्ती गरेंछु । उहाँले त पढ्नुपर्छ भनेर कर गरिरहनुहुन्थ्यो । तर, मैले नै लत्तो छोडें । अब पढ्ने विचारमा छु ।'

श्रीमान्को हत्यापछि राधा विराटनगर उपमहानगरपालिकामा अस्थायी खरदारको रूपमा काम गर्दै आएकी छिन् । 'अब छोरीका लागि पनि मैले केही गर्नैपर्छ । मैले यसरी आफैंले काम गरेर छोरीलाई पनि पाल्नुपर्ला भन्ने सोचेकी थिइनँ,' उनी भन्छिन्, 'कसैले पनि अरूको भरमा बाँच्ने आशा गर्नु साह्रै नराम्रो रहेछ । त्यसैले केटा होस् या केटी सबैले आफ्ना लागि आफैं बाँच्ने अठोट गर्नुपर्छ ।'

t /fO{cfGbf]hgaf6 kLl8t eP/ PSnf] hLjg latfpg kU]sL pgL dfq xf]Pgg\ ;Kt/L ;Ltfk'/sL OlGb/f uf}td sf] kL8f klg /fwfsf]eGbf km/s 5}g . 7]hfuf8fdf sk8fsf]Jofkf/ ub{ cfPsf @ jiFL{o dfxg uf}tdnfO{ ut ;fpg !(ut]hgtflGqs t/fO{ dlQm df]rf{-Hjfnf l;x+_ ;dXn] xTof u/]sf]lyof].*

तराई आन्दोलनबाट पीडित भएर एक्लो जीवन बिताउन पुगेकी उनी मात्र होइनन् सप्तरी सीतापुरकी इन्दिरा गौतमको पीडा पनि राधाको भन्दा फरक छैन । ठेलागाडामा कपडाको व्यापार गर्दै आएका २८ वर्षीय मोहन गौतमलाई गत साउन १९ गते जनतान्त्रिक तराई मुक्ति मोर्चा (ज्वाला सिंह) समूहले हत्या गरेको थियो । इन्दिरा तीन वर्षीया छोरीसहित सामान्य व्यापार गरेर जीवन निर्वाह गरिरहेकी छिन् ।

त्यस्तै पीडा छ, जलेश्वर महोत्तरीकी राधा प्रधानको पनि । प्रधानका श्रीमान् ओभरसियर पूर्णसिंह प्रधान जिल्ला विकास समिति महोत्तरीमा काम गर्दथे । उनलाई पनि ज्वाला सिंह समूहले ०६४ असार ५ गते हत्या गरेको थियो ।

तराईमा सशस्त्र आन्दोलन गरिरहेको पक्षबाट हत्या गरिएका निर्दोष कर्मचारी तथा सर्वसाधारणलाई सरकारले तोकेअनुसार १० लाख रुपैयाँ त दिएको छ । महोत्तरीकी राधा प्रधान भन्छिन्, 'पैसाले घाउ पुरिँदोरहेनछ ।' निर्दोष श्रीमान्को हत्या गर्नेहरू

खुल्लारूपमा हिँडिरहेको देख्दा सरकारप्रति नै नैराश्यता हुन्छ। भन्छिन्, 'जुनसुकै समूहको नाममा अपराध गरेको भए पनि उनीहरूलाई कानुनअनुसार कारबाही गरिनुपर्छ।'

करिब दुई महिनाअघि आन्दोलनरत सशस्त्र पक्ष र मानवअधिकारकर्मीबीच गोप्य वार्ता पनि भयो। मानवअधिकारविरोधी कुनै पनि कार्य नगर्ने सम्झौता त्यसै तुहियो। अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) का पूर्वाञ्चल संयोजक सोमराज थापाका अनुसार आन्दोलनरत पक्षका केन्द्रीय नेता र मानव-अधिकारकर्मीबीच छलफल हुँदा ती नेताहरूले सर्वसाधारणको हत्या, अपहरणजस्ता मानव-अधिकारविरोधी कार्य नगर्ने वचन दिएका थिए।

थापाले भने, 'मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू नदोहोरिऊन् भनेर आफ्नो कार्यालयमार्फत स्थानीयस्तरमा संवाद समूहसमेत बनाएर कार्य गरेका छौं। शान्तिपूर्ण आन्दोलन गर्नेहरूले सो प्रतिबद्धता तोडेका छैनन् तर सशस्त्र समूहमा भने कुनै सुधार आउन सकेको छैन।'

मानवअधिकार आयोग विराटनगरका अनुसार सिराहा, सप्तरी, सुनसरीलगायतका जिल्लामा अहिले पनि कर्मचारी तथा गाविससचिवहरू चन्दा नदिएकै कारण विस्थापित हुने स्थिति बढ्दो छ।

विभिन्न समूहको नाममा चन्दाको कुरा नमिलेर होस् या सुराकीको आरोप या गुटबन्दीमा परेर होस् पूर्वाञ्चलमा सशस्त्र आन्दोलनरत पक्षले डेढ सयभन्दा बढी निर्दोष नागरिकको हत्या गरिसकेको छ। माओवादीसँग सरकारले शान्ति-सम्झौता गरे पनि यी पक्षसँग वार्ता नगरेका कारण तराईमा ज्यान गुमाउनेहरूको सङ्ख्या बढ्दो छ।

अनौपचारिक सेवा क्षेत्र इन्सेकको केन्द्रीय कार्यालयले सार्वजनिक गरेको वर्ष पुस्तकमा शान्ति-सम्झौतापछि राज्य र गैरराज्य पक्षबाट दुई सय ५० जनाको हत्या भएको उल्लेख छ। जसमा अज्ञात समूहबाट एक सय ६४, मधेसी जनअधिकार फोरमबाट ३१, ज्वाला सिंह समूहबाट ३९, गोइत समूहबाट २३, मधेसी टाइगर्सबाट चार, तराई कोब्रा, तराई आर्मी, संयुक्त जनतान्त्रिक मुक्ति मोर्चाको समूहबाट तीन/तीनजना, तराई बागी र सङ्घीय लिम्बुवान समूहबाट एक/एकजनाको हत्या गरेको तथ्याङ्क उल्लेख छ।

त्यसैगरी, नेकपा माओवादीका तर्फबाट १५ र राज्यपक्षबाट ३६ जनाको हत्या भएको पनि सार्वजनिक गरेको छ। यसरी मारिनेहरूमा अधिकांश सर्वसाधारण तथा कर्मचारी रहेको पनि जनाएको छ। जसको मृत्यु भए पनि आखिरमा पीडित, प्रताडित र औधी दुःखी हुनेहरू त महिला नै हुँदारहेछन्। पतिको कमाइमा निर्भर रहेका महिलामा पेट र परिवार पाल्ने दायित्व एकैपटक था

ध्यान र योगले बढायो आत्मविश्वास

lq\lZrog wd{df cfslif{t eP/ cfk\mhf0{ abn]sf] atfpg] kf]v/f]hLx¿ eG5g\ …cfTdljZjf; hufpg ;Sg' ;a}eGbf 7'hf]s'/f /x]5 .Ú

l:dtf clwsf/L

ofu, Wofg / cfTdljZjf;n]hLjg aaf{b xg' nfu]sf dflg;nfO{klg nfdf] ;do arfpg ;lsG5 eGg] pbfx/0f ag]sf 5g\ clxn]pgL . sf:sLsf]x]Dhf r r{df /x]sf af: tf]nfn] ;fyLx¿ sf] ;xofu kfPkl5 An8 SofG;/sf]pkrf/ klg u/fO/x]sf 5g\. …cf}ifwsf] uf]nLeGbf alnof]xF'bf]/x]5 cfTdljZjf;,Ú pgn]eg].

kf]v/f, कास्की भलामका विश्वास बास्तोला अहिले ४० वर्ष पुगे । २२ वर्षको उमेरमा उनलाई 'ब्लड क्यान्सर' भएको थियो । रोग लागेपछि चिकित्सकले उनलाई धेरै समय बचाउन गाह्रो छ भनेको पनि आज दुई दशक पुग्न आँटिसक्यो । तर, उनी अहिलेसम्म हट्टाकट्टा नै छन् ।

निरन्तरको प्रार्थना, ध्यान र दरिलो आत्मविश्वास लिएकै कारण उनले रोगलाई जितेका छन् । 'यसको श्रेय चर्चलाई दिनुपर्छ,' उनी सुनाउँछन्, 'जुन दिन म चर्चमा पुगें, त्यसपछि ममा आत्मविश्वास बढ्यो ।'

उनको विगत यस्ता रोगसँग जुधिरहेका धेरै मानिसका लागि प्रेरणादायक हुन सक्छ । २२ वर्षको उमेरमा चिकित्सकले धेरै आयु नभएको भनिदिएपछि उनले मानसिक सन्तुलनसमेत गुमाउन पुगे । सामान्य खेती-किसानीमा हुर्केको परिवारसँग विदेश लगेर उपचार गर्ने हैसियत पनि थिएन । चितवन बाबुको घरबाट भागेर उनी पोखरा आइपुगे । 'संयोगवश चर्चमा पुगेंछु,' उनले विगत कोट्याउँदै भने, 'चर्चभित्रको प्रार्थना, शान्त-सहयोगी वातावरण र आफ्नो आत्मविश्वासले मानसिक रोग निको भयो ।'

योग, ध्यान र आत्मविश्वासले जीवन बर्बाद हुन लागेका मानिसलाई पनि लामो समय बचाउन सकिन्छ भन्ने उदाहरण बनेका छन् अहिले उनी । कास्कीको हेम्जा चर्चमा रहेका बास्तोलाले साथीहरूको सहयोग पाएपछि ब्लड क्यान्सरको उपचार पनि गराइरहेका छन् । 'औषधिको गोलीभन्दा बलियो हुँदोरहेछ आत्मविश्वास,' उनले थपे, 'यो घटना म जीवनमा कहिल्यै बिर्सन सक्दिनँ ।'

पोखराकै मञ्जु परियारको दिनचर्या पनि अहिले चर्चमा बित्छ । त्यहाँसम्म पुग्नुपर्ने उनको अवस्था भने अलि फरक छ । दलित र गरिबीका कारण सामाजिक भेदभाव अनि श्रीमान्ले समेत छोडेपछि त अहिले उनको टेक्ने लौरो नै चर्च बन्न पुगेको छ । 'चर्चमा कुनै भेदभाव र तिरस्कार छैन,' उनी सुनाउँछिन्, 'माया, प्रेम र सहयोगी भावनाले मेरो जीवन नै परिवर्तन भएको छ ।'

उनी हरेक दिन बिहान चर्चमा पुग्छिन् । शनिबारको दिन त उनको त्यहीँ नै बित्छ । फलफूल र केही भेटी लिएर आधा घन्टाको पैदल हिँडेर चर्च पुग्नु उनको दैनिकी नै बनेको छ । चर्चमा पुग्नसाथ सुरु हुन्छ 'जयमसी'को अभिवादन । सफा र धूपले सुगन्धित बनाइएको कोठाभित्र जिसस क्राइष्टको फोटो । अनि कोठाभरि ओछ्याइएका आकर्षक गलैंचामा बस्दा उनी भेदभावको छनक कत्ति पनि पाउँदिनन् । सबै जातजाति एकै ठाउँमा ध्यानमग्न हुन्छन् । बाइबल पाठ गरिरहेका हुन्छन् । उनी पनि स्वरमा स्वर मिलाउँदै संसारै जितेको महसुस गर्छिन् । दुःखमा परेका साथीहरूका लागि छुट्टै प्रार्थना हुन्छ । भन्छिन्, 'प्रार्थना सकिएपछि चियापानमा हप्ताभरिको सुखदुःख साटासाट गर्दाचाहिँ साँच्चिकै दुःख बिर्सिइन्छ ।'

मञ्जु र विश्वासको जस्तो दैनिकी पोखराका धेरै इसाईको छ । एउटै पीडा र कथाका मानिससँगको जमघट, सुखदुःख साटासाट अनि प्रार्थनाजस्ता क्षणले रोगको पीडासमेत बिर्साइदिने गरेको अनुभव उनीहरू सुनाउँछन् । सबैभन्दा पुरानो चर्च रामघाट ख्रिष्टिय मण्डलीका धर्मगुरु वेदी सुवेदीका अनुसार पोखरामा ३० भन्दा बढी चर्च स्थापना भइसकेका छन् । ती चर्चमा जाने धेरै इसाई प्रायः एउटै वर्ग र उस्तैउस्तै समस्याका

;a}hft hflt Ps}7fpEf Wofgdlg xG5g\. af0an kf7 ul//x]sf xG5g\. pgL klg :j/df :j/ ldnfpB}; +f/} lh t]sf]dx;'; ul5g\. b'vdf k/]sf ;fyLx¿sf nflu 5\\}kfyg\f xG5 . elG5g\,...kfyg\f ;lsPkl5 lrofkfgdf xK tfel/sf];'vb'v ;f6f;f6 ubf{ flxF;fR r s}b'v lal;{G5 .Ú

हुन्छन् । 'विपन्नता, भेदभाव, तिरस्कार र अन्धविश्वासको सिकार भएका प्रायः व्यक्तिहरू चर्चमा आउँछन्,' उनले भने । सङ्कटमा परेकालाई सहयोग गर्नु चर्चको मुख्य सिद्धान्त बनेको छ । बाइबलमा एक-अर्कालाई प्रेम गर्नु भनी लेखिएको छ । धर्मगुरु सुवेदी भन्छन्, 'इसाई यही सिद्धान्त अवलम्बन गर्छन् ।'

दुःखमा परेका इसाईलाई सहयोग गर्ने रकम पनि उनीहरू प्रायः चर्चभित्र नै जुटाउँछन् । सुवेदीका अनुसार प्रार्थना गर्न आउने इसाईले हरेक हप्ता भेटीस्वरूप केही रकम चर्चलाई दिने गर्छन् । त्यसका अलावा विभिन्न स्वदेशी तथा विदेशी सङ्घसंस्थाबाट भेटीस्वरूप दिएको रकम चर्चमा जम्मा गरिन्छ । 'चर्चभित्र आर्थिक सहयोगभन्दा पनि प्रेम र सदासयताले एक-अर्काको समस्या समाधान गर्न मद्दत पुगेको हुन्छ,' सुवेदीले थपे, 'त्यसलाई सकारात्मक रूपमा ग्रहण गर्न सक्ने मान्छेले प्रगति गरेका छन् ।'

माया, प्रेम र सद्भावले नेपालमा पनि चर्चहरूप्रति मानिसको आकर्षण थपिँदो छ । त्यसैले पनि धर्म परिवर्तन गरी इसाई बन्नेहरूको सङ्ख्या दिनानुदिन बढ्दो छ । खासगरी समाजमा उपेक्षित, बेसहारा, गरिब र दलित वर्गका मानिस क्रिश्चियन धर्मतर्फ बढी आकर्षित छन् । 'चर्चमा पाउने माया र प्रेमले यस्ता वर्गका मानिस आकर्षित भएका हुन्,' धर्मगुरु सुवेदी भन्छन्, 'भेदभाव र तिरस्कारजस्तो ठूलो पाप केही रहेनछ ।'

उनका अनुसार रामघाट चर्चमा मात्रै वार्षिक सयको सङ्ख्यामा क्रिश्चियन बन्नेहरू छन् । जब कि ५१ सालमा यहाँ पाँचजना मात्रै क्रिश्चियन थिए । यसको कारण नै समाजबाट तिरस्कार भएका, भेदभावबाट पीडित भएका, रोग लागेर उपचार नपाएका मानिसले चर्चमा पाउने माया प्रेम नै हो ।

चर्च मात्र होइनन् बाइबल स्कुल तथा ट्रेनिङ सेन्टरहरूले विपन्न तथा पिछडिएका व्यक्तिलाई क्रिश्चियन धर्ममा आकर्षित गरिरहेका छन् । यस्ता ट्रेनिङ सेन्टरहरूले दुःखमा परेका तथा केही गर्न चाहने इसाईका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू ल्याउने गर्छन् ।

पोखरा सिमपानीस्थित कनान पाष्टर अगुवा तालिम केन्द्रमा मात्र अहिले दुई दर्जनभन्दा बढी इसाईले बाइबल शिक्षा तथा सीपमूलक तालिम लिइरहेका छन् । केन्द्रका शिक्षक नन्द राई भन्छन्, 'उत्कृष्ट उत्पादनहरूलाई रोजगारको सिर्जना गर्नु पनि क्रिश्चियन संस्थाहरूको दायित्व हो ।'

सानैमा बाबुआमा गुमाएर टुहुरो बनेका लामाचौर पोखराका राजु अधिकारी चर्च तथा बाइबल कलेजका उदाहरणीय उत्पादन हुन् । बाइबल कलेजमै स्नातकसम्मको अध्ययन पूरा गरी असल छिमेकी नामक संस्थाका उनी अहिले निर्देशकसमेत बनिसकेका छन् । 'चर्चका गुरुहरूको सहयोगले मेरो प्रतिभालाई मलजल गर्‍यो,' टुहुरो हुँदा स्कुलसमेत छोड्नुपरेको विगत कोट्याउँदै आफ्नो अनुभव पोखे, 'आफूमा आत्मविश्वास जगाउन सक्नु सबैभन्दा ठूलो कुरा रहेछ ।'

सञ्चारिका लेखमाला/सञ्चारिका समूह

प्रकाशक
सञ्चारिका समूह/नेपाल
पो.ब.नं. १३२९३
टेलिफोन : ५५३८५४९,
फ्याक्स : ५०००१८१
इ-मेलः sancharika@wlink.com.np
वेभसाइट : **www. sancharika.org**

सम्पादक
निर्मला शर्मा
इ-मेलः nirmalaji@mos.com.np
nirmalajee@yahoo.com

सञ्चारिका समूह २०५२ सालमा स्थापना भएको पत्रकार महिलाहरूको संस्था हो । सञ्चार माध्यममा कम प्राथमिकतामा परेका महिला तथा बालबालिका, मानवअधिकार, सुशासन, शिक्षा, द्वन्द्वलगायतका सामाजिक विषयसम्बन्धी फिचर तथा लेखहरूको अभावलाई यस लेखमालाले केही हदसम्म पूर्ति गर्ने अपेक्षा गरेका छौं । यसैगरी हाम्रो लेखमालामार्फत 'फिचर लेखन' मा पत्रकार महिलाहरूको गुणात्मक तथा संख्यात्मक वृद्धि गर्ने हाम्रो उद्देश्यमा तपाईंहरूको पूर्ण सहयोगको अपेक्षा गरेका छौं । यसमा प्रकाशित लेखलाई छाप्दा "साभार : सञ्चारिका लेखमाला/सञ्चारिका समूह" उल्लेख गरिदिनुहुन अनुरोध गर्दछौं । र, प्रकाशित सामग्रीको एकप्रति समूहमा पठाइदिन पनि अनुरोध गर्दछौं ।

सञ्चारिका समूह